

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
และด้านทักษะการให้บริการสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านดงน้อย

ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม

Developing the Potential of Homestay Tourism Communities Involves Leveraging Local
Wisdom and Enhancing Service Skills for Effective Tourism Management in Ban Dong
Noi, Phra That Sub-District, Na Dun District, Maha Sarakham Province

กุนทีรา อาษาศรี และ ณฐกศา เดชานุเบกษา
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Kunteera Arsasri and Natapasa Dechanubeksa
Faculty of Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University

วันที่รับ (Received) : 13 September 2024
วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) : 15 September 2025
วันที่ตอบรับ (Accepted) : 10 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษาความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย 3) พัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านทักษะการให้บริการสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ บ้านดงน้อย การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย จำนวน 50 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่าบ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ชาวบ้านดำเนินชีวิตเรียบง่ายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ใกล้แหล่งอารยธรรมโบราณนครจำปาศรี องค์พระบรมธาตุนาคู มีประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น การเลี้ยงปูตา การแสดงศิลปะพื้นบ้าน ฐานเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว พบว่า มีความต้องการพัฒนาในด้านการทำอาหารและขนมพื้นบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว และด้านทักษะการบริการสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การพัฒนาการทำอาหารและขนมพื้นบ้านสู่ชุมชนต้อนรับนักท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาทักษะการบริการสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; การพัฒนาการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวชุมชน; การท่องเที่ยวโฮมสเตย์

Abstract

This research aimed to 1) examine the local and tourism management context of the Ban Dong Noi Homestay Tourism Community in Phra That Sub-district, Na Dun District, Maha Sarakham Province 2) explore the tourism development needs of the community and 3) enhance the

community's tourism management capacity through the development of local wisdom-based food practices and service skills. This study employed a participatory research and development approach. The participants consisted of 50 members of the Ban Dong Noi Homestay Tourism Community Group. Data were collected using semi-structured interviews and analyzed qualitatively. The findings revealed that Ban Dong Noi is an innovative OTOP tourism community that effectively utilizes local cultural heritage and natural resources. The villagers maintain a simple way of life based on the Sufficiency Economy Philosophy. The community is located near significant historical and cultural sites, including the ancient Nakhon Champa Sri civilization and Phra Boromthat (stupa) Na Dun. It also offers diverse tourism activities, such as ancestor worship rituals, folk art performances, and community-based product learning centers. Regarding tourism development needs, the community expressed strong demand for capacity building in two key areas: the preparation of traditional foods and local desserts for welcoming tourists, and the enhancement of service skills to create positive first impressions. The study concludes that strengthening local food-based tourism offerings and improving service skills are critical factors in enhancing the tourism management potential of community-based homestay tourism.

Keywords: Potential Development; Tourism Development; Community Tourism; Homestay Tourism

บทนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทยกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะให้ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมาย คือ “ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ จึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยได้เล็งเห็นว่าเศรษฐกิจจะเข้มแข็งและมั่นคงได้ต้องเกิดจากเศรษฐกิจที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเกิดความเข้มแข็ง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจภายในชุมชนสังคม ชุมชนวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการสร้างทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางการบริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการบริหารจัดการอย่างครบวงจรจากคนในชุมชนและท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการสร้างทุนและการมีกองทุนที่เข้มแข็ง การผลิตสินค้าชุมชนขั้นพื้นฐาน การแปรรูปสินค้าชุมชน การบริการการตลาดชุมชน เป็นต้น (อรุณสนใจ และคณะ, 2564) เพื่อสร้างรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชนด้วยการผลักดันให้นักท่องเที่ยวเดินทางเชื่อมโยงจากเมืองหลักสู่เมืองรองมากขึ้น เพื่อให้เม็ดเงินสะพัดที่เมืองรองและกระจายลงสู่ท้องถิ่นหนุนให้เกิดการกระจายรายได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงตามนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งการท่องเที่ยวมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตรา และส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่น เนื่องจากมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ก่อให้เกิดการจ้างงานในหลากหลายอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว ในมิติทางด้านสังคมก่อให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นช่วยให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคม นอกจากนี้การ

ท่องเที่ยวยังช่วยให้ชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งบ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม มีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อยขึ้น เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเมืองมหาสารคาม จากการลงพื้นที่ทำโครงการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นภายใต้โครงการยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่าคนในชุมชนขาดองค์ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในชุมชน ไม่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรกับการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวโน้มการสูญหายของวัฒนธรรมท้องถิ่น การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมถึงการตอบสนองแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการท่องเที่ยวโดยชุมชน สนับสนุนการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2567)

จากเหตุผลและความจำเป็นที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านทักษะการให้บริการสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่ มีศูนย์ศึกษาเรียนรู้แหล่งอารยธรรมโบราณ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต แต่คนในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และยังไม่สามารถนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และการพัฒนารูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจ โดยผลของการพัฒนาจะช่วยให้ชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มีเติบโต และสร้างรายได้ให้กับชุมชน และการท่องเที่ยวตามชุมชนสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านทักษะการให้บริการสำหรับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชนโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวจะกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การประสานงาน และการควบคุม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมพัฒนา ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมประเมินผล สร้างการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและผลประโยชน์ร่วมกันเกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานของคนในชุมชนท้องถิ่น และส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นประโยชน์ร่วมกัน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน รวมถึงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560; Ginanja &

Runingsawitri, 2023) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anggriani et al. (2023) และ Bhartiya and Bhatt (2023) ที่พบว่าการท่องเที่ยวชุมชน ให้ประโยชน์มากมายทั้งชุมชนท้องถิ่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาค โดยการสร้างโอกาสในการจ้างงาน เพิ่มระดับรายได้สนับสนุนศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ผลการวิจัยของ Ginanja and Runingsawitri (2023) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่เห็นในการท่องเที่ยวชุมชนนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมการเมืองและสิ่งแวดล้อม แม้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการสร้างรายได้และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวนั้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีจึงได้เกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น และเป็นการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม ขณะเดียวกันจะต้องรักษาและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศ ดำเนินการท่องเที่ยวโดยเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมน้อยที่สุด (เมษ์ชาวิน พลโยธี และคณะ, 2565)

ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564)

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยว ส่งเสริมความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวชุมชนมีความต่อเนื่องกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนจะใส่ใจในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยกระจายรายได้ไปยังพื้นที่ชนบทและชุมชนที่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก ซึ่งส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี

3. ชุมชนที่มีการท่องเที่ยวโดยชุมชนมักจะมีคามเข้มแข็งและมีความร่วมมือกันมากขึ้น เนื่องจากทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จะเน้นการดึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่า (Value to Benefit) สร้างต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ตัวตน ออกแบบสร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ผ่านการลงมือทำและมีส่วนร่วมกับชุมชน ที่สำคัญจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน นักท่องเที่ยวได้สร้างสรรค์ผลงานและเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2567) ดังนั้นจากการศึกษาบริบทพื้นที่และบริบทของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีการนำกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยว ที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน

แนวคิดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวโฮมสเตย์เป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะในประเทศไทย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชน ศึกษาและค้างแรมในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นเกิดการเผยแพร่เรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างกันและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนในที่สุด การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบทเป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์จึงเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ยังส่งเสริมให้เกิดรายได้ในชุมชน และช่วยให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวใน

พื้นที่ของตน ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาชนบทและการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน (เสาวนีย์ วรรณประภา และคณะ, 2558) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มอบโอกาสที่ไม่เหมือนใครสำหรับนักท่องเที่ยวในการดื่มด่ำกับวัฒนธรรมและไลฟ์สไตล์ท้องถิ่น และมอบประสบการณ์ที่โดดเด่นสำหรับผู้มาเยือน (Qiao et al., 2021) ทั้งนี้ความสำเร็จของโฮมสเตย์ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น การจัดการที่ดี กิจกรรมทางวัฒนธรรม และราคาที่เหมาะสม นำไปสู่ความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นและผลประโยชน์ทางการเงินสำหรับชุมชน (Phunnarong, 2021) โดยมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย หรือมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทมาตรฐานไทย หมายถึง โฮมสเตย์ที่จัดบริการอยู่ในระดับมาตรฐาน 10 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อุตสาหกรรมของเจ้าบ้านและสมาชิก รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริการของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ ตามประกาศกรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังต้องมีความพร้อมในการเป็นโฮมสเตย์ โดยมีคุณสมบัติเบื้องต้น 11 ประการ ดังนี้

1. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวต้องถือว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริม นอกเหนือจากรายได้หลักของครอบครัว
2. มีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือและไม่ได้ใช้ประโยชน์ สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ไม่เกิน 4 ห้อง หรือนักท่องเที่ยวพักได้ไม่เกิน 20 คน ต่อหลัง
3. นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในชายคาเดียวกันกับเจ้าของบ้าน โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน
4. สมาชิกในครอบครัวต้องมีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในชายคาเดียวกับเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว
5. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี
6. บ้านนั้นต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนนั้น
7. จำนวนหลังคาเรือนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์โฮมสเตย์อย่างน้อย 3 หลังคาเรือนขึ้นไป
8. บ้านที่ขอรับการประเมินทุกหลังต้องมีเลขที่บ้าน ซึ่งออกโดยส่วนราชการ
9. ที่ตั้งของชุมชนหรือกลุ่มโฮมสเตย์หรือบ้านพักต้องไม่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น ยกเว้นได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว
10. ดำเนินการจัดทำโฮมสเตย์ตามข้อกำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของกรมการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
11. การสร้างต้นแบบต่อยอดให้กับโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เป็นการเพิ่มมูลค่าสร้างจุดขาย และเพิ่มอัตลักษณ์ให้กับชุมชน

จากการศึกษาบริบทของพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่ม พบว่า กลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม มีสมาชิกประมาณ 40 คน และกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย รับรองโดยกรมการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) แต่ด้วยสถานการณ์โควิดทำให้ขาดการดูแลและรักษาคุณภาพของโฮมสเตย์ ดังนั้นในการส่งเสริมและให้ความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ให้มีความพร้อมในการเป็นโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ ด้านที่พัก อาหาร ความปลอดภัย อุตสาหกรรมของเจ้าบ้านและสมาชิก รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริการของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า และสร้างจุดขาย จุดเด่นตามอัตลักษณ์ของชุมชน

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว ครอบคลุมแง่มุมที่สำคัญต่าง ๆ เช่น แนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสีย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และศักยภาพระดับภูมิภาค แนวคิดเหล่านี้เน้นความจำเป็นในการรวมหลักการที่ยั่งยืนเข้ากับการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้มั่นใจถึงความมีชีวิตในระยะยาวและผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม (Zubovic, 2023) นอกจากนี้การพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวมักเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมขององค์กรขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งต้องการกลยุทธ์ที่เป็นนวัตกรรมเพื่อเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขันและสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Wulandari et al., 2023) จึงจำเป็นต้องสร้างความพยายามร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย นักลงทุน และชุมชนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) และส่งเสริมแนวทางปฏิบัติการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ด้วยการรวมองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยุติธรรมทางสังคม และความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นที่จะสร้างจุดหมายปลายทางที่สมดุลและยืดหยุ่นซึ่งตอบสนองความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงและมีส่วนช่วยในเชิงบวกต่อความเป็นอยู่โดยรวมของภูมิภาค (Hardianto et al., 2023)

ประเทศไทย มีอาหารไทย ขนมไทย ถือเป็นมรดกสะท้อนถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอาหารไทยที่ผลิตขึ้นจากแหล่งชุมชน อาหารไทยไม่เพียงแต่เป็นอาหารที่อร่อยและหลากหลาย แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชนในประเทศไทย มีความหลากหลายทั้งทางชีวภาพและวัฒนธรรม และมีความเชื่อมโยงกับความยั่งยืนของชุมชนในแต่ละภูมิภาคอย่างใกล้ชิด การนำเสนออาหารไทยในการท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นทางเลือกที่น่าสนใจไม่เพียงแต่สร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าจดจำ แต่ยังส่งเสริมให้มีรายได้ในชุมชน และสร้างความรู้สึกลึกซึ้งกับวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2567) ดังนั้น การพัฒนาชุมชนพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีวัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่น (ชรินทร์ สุดสวาท และคณะ, 2565) ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญา สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สร้างเอกลักษณ์และจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาทักษะการบริการสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีผลต่อประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยว แนวทางในการพัฒนาทักษะการบริการเพื่อสร้างความประทับใจแรก (Kim & Lee, 2018; Law et al., 2018) มีรายละเอียดดังนี้

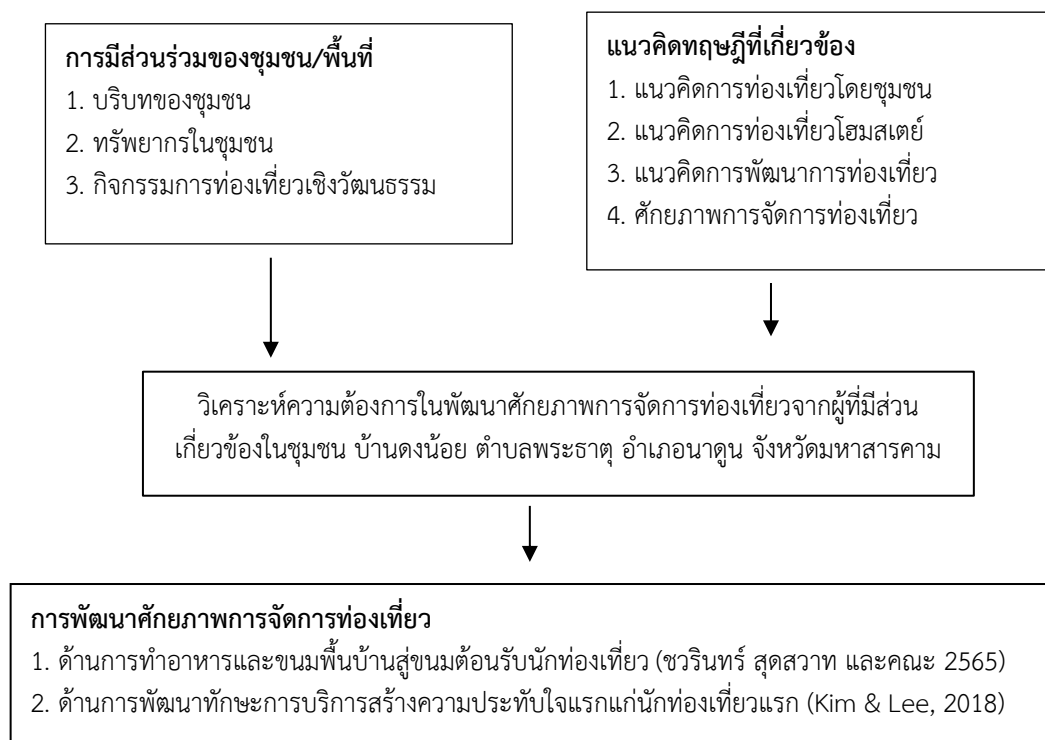
1. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นมิตรเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความประทับใจแรก
2. การแต่งกายและบุคลิกภาพ ภาพลักษณ์ที่เป็นมืออาชีพและสะอาดเรียบร้อย สามารถสร้างความประทับใจแรกที่ดีได้
3. ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ พนักงานควรมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการอย่างลึกซึ้งเพื่อให้สามารถตอบคำถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวได้ทันที
4. การตอบสนองอย่างรวดเร็ว การตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ
5. การเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจ การแสดงความเอาใจใส่และเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวสามารถสร้างความประทับใจที่ดีได้
6. การจัดการความคาดหวัง การจัดการความคาดหวังของนักท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเป็นสิ่งสำคัญ
7. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แอปพลิเคชันมือถือหรือระบบเช็คอินอัตโนมัติ สามารถช่วยสร้างความประทับใจแรกที่ดีได้
8. การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรมพนักงานอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะการบริการ

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอาหาร แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในประเทศไทยผ่านนโยบายและโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว (แสงแข บุญศิริ และคณะ, 2561) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว มีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ยกระดับคุณภาพการบริการและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม (ลลิตา นว

กิจไพฑูรย์ และคณะ, 2564) โดยใช้อาหารพื้นถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว (นภมรินทร์ ศักดิ์สง่า, 2563) ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถส่งผลได้อย่างมากต่อชุมชน เศรษฐกิจท้องถิ่น และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังนี้ (UNWTO, 2019)

1. การพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นและการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น
2. ชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวมักจะตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นนำไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน
3. รายได้จากการท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะในชุมชน เช่น ถนน โรงเรียน และสถานพยาบาล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น
4. การที่ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น นำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า
5. การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถช่วยลดการย้ายถิ่นฐานของคนในท้องถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ช่วยรักษาโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้
6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับประเทศผ่านการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว การสร้างงาน และการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคต่าง ๆ
7. ชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวมักจะมีแรงจูงใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
8. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน
9. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น การบริหารจัดการการตลาด และการบริการลูกค้า ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
10. ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวสามารถเป็นต้นแบบและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่น ๆ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในวงกว้าง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ได้นำไปสู่การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนด้านการทำอาหารและขนมพื้นบ้านสู่ขนมต้อนรับนักท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาทักษะการบริการสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อชุมชน แต่ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศผ่านการสร้างรายได้ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากทบทวนวรรณกรรมและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบการดำเนินการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว กรณีศึกษากลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 2) ประธาน และรองประธานกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย จำนวน 2 คน 3) สมาชิกกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย จำนวน 21 คน และ 4) คนในชุมชน จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและบริบทชุมชน (สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 1) ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติชุมชน ทรัพยากรท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยว (สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 2) ข้อคำถามประกอบด้วยปัญหาการจัดการท่องเที่ยว ความต้องการพัฒนา อุปสรรค

ตอนที่ 3 ศักยภาพด้านอาหารและการบริการ (สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 3)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้สัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมายจำนวน 50 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ประเด็นหลัก:

- การวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อนของชุมชน
- การกำหนดความต้องการการพัฒนาาร่วมกัน
- การวางแผนการพัฒนาศักยภาพด้านอาหารและการบริการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูล (Data Preparation)

- การบันทึกนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และมาถอดเป็นข้อความ
- การตรวจสอบความถูกต้องและการจัดระเบียบข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและจัดเรียงข้อมูลตาม

วัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดรหัสเบื้องต้นให้กับข้อมูลที่สำคัญและการจัดกลุ่มความหมาย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์

รหัส A บริบทพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรม ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวปัจจุบัน

รหัส B ความต้องการการพัฒนา ด้านการจัดการอาหาร ด้านทักษะการบริการ อุปสรรคและข้อจำกัด

รหัส C ศักยภาพด้านอาหารและการบริการ

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ (Synthesis) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ความถี่ของประเด็นที่ปรากฏในข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นต่าง ๆ เชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การแสดงผล (Presentation) สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยข้อความบรรยายตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. รหัส A บริบทพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในประเด็นบริบทพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยว พบว่า บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม สรุปประเด็นสำคัญของบ้านดงน้อย ต.พระธาตุ อ.นาคู จ.มหาสารคาม ได้ดังนี้

1.1 เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น

1.2 ชาวบ้านดำเนินชีวิตเรียบง่าย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับรางวัลหมู่บ้านพระราชทาน

1.3 อยู่ใกล้แหล่งอารยธรรมโบราณนครจำปาศรี และองค์พระบรมธาตุนาคู

1.4 มีประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงปู่ตา

1.5 มีกิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน ฐานเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชน

1.6 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างยั่งยืน เช่น การจัดตั้งกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ใช้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

ซึ่งบ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม มีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อยขึ้น มีวัตถุประสงค์ที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยบ้านดงน้อยเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเมืองมหาสารคาม เป็น 1 ใน 160 ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีทั่วประเทศ ด้วยวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่เรียบง่าย อยู่อย่างพออยู่พอกิน น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงได้รับรางวัลหมู่บ้านรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ศูนย์ศึกษาเรียนรู้แหล่งอารยธรรมโบราณแห่งนครจำปาศรีอายุกว่า 1,000 ปี เมืองพระบรมธาตุนาคู ที่เป็นพุทธมณฑลแห่งอีสาน เป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน มีโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ค้นพบได้นำไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น และที่สำคัญยิ่งก็คือการขุดพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ เงิน และสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13-15 สมัยทวารวดี รัฐบาลจึงอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างพระธาตุนาคูขึ้นในเนื้อที่ 902 ไร่ โดยบริเวณรอบ ๆ จะมีพิพิธภัณฑ์ทางศาสนา และวัฒนธรรม สวนรุกขชาติ สวนสมุนไพร ซึ่งตกแต่งให้เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา การเดินทางจากตัวเมือง

มหาสารคาม โดยใช้เส้นทางหมายเลข 2040 ผ่านอำเภอกะถัง อำเภอนาโพธิ์ แล้วเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2045 ถึงอำเภอนาคู ทางลาดยางตลอด ห่างจากตัวเมืองประมาณ 65 กิโลเมตร จากวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงแหล่งอารยธรรมโบราณที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ และชุมชนบ้านดงน้อย ยังคงรักษาวัฒนธรรม ยึดมั่นประเพณีและพิธีกรรมตามวิถีความเชื่อของชุมชน เช่น การเลี้ยงปู่ตา จัดขึ้นเพื่อขอบคุณและบูชาผีปู่ตาที่ดูแลคุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่เป็นสุข ประเพณีและพิธีกรรมเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชาวบ้านดงน้อยได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงศิลปกรรมพื้นบ้านโปงลางและการแสดงฟ้อนจาปาครีที่ถือเป็นอัตลักษณ์ชุมชนของชาวบ้านดงน้อย มีแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติร่วมปลูกต้นยางนาที่เป็นต้นไม้ประจำหมู่บ้าน ฐานการเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ กระเป๋าค่า การแปรรูปตุ๊กตาของที่ระลึกจากไม้ การทำขนมและอาหารพื้นถิ่นนั้นจะสามารถส่งเสริมให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมให้กับชุมชนได้ และเกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. รหัส B ความต้องการการพัฒนา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในประเด็นความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย พบว่า กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่มชุมชน และคนในชุมชนมีความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้านการทำอาหาร และการทำขนมเพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อกลับไปเป็นของฝาก และการพัฒนาทักษะการบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนยังขาดการพัฒนาทักษะที่จะช่วยสร้างความประทับใจแรกและประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการบอกต่อและการกลับมาเที่ยวซ้ำ

3. รหัส C ศักยภาพด้านอาหารและการบริการบริบทพื้นที่และบริบทการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาอาหารและขนมพื้นบ้านสู่ชนต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และให้ความรู้ในการจัดอาหารให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักที่โฮมสเตย์ ให้เหมาะสม สวยงาม และพัฒนาขนมพื้นบ้านสู่ชนต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากในชุมชนมีความประสงค์ที่นำอาหารพื้นถิ่นที่มีความเป็นอัตลักษณ์มาสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว โดยมีประเด็นที่สำคัญในการให้ความรู้ ดังนี้

3.1.1 นำเสนออาหารท้องถิ่น เน้นเมนูพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อธิบายประวัติและความสำคัญของอาหารแต่ละจาน

3.1.2 ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและตามฤดูกาล สดใหม่ ปลอดภัย สนิบสนุนเกษตรกรในชุมชน

3.1.3 คำนึงถึงสุขอนามัยรักษาความสะอาดในการประกอบอาหาร จัดเก็บอาหารอย่างถูกวิธี

3.1.4 ปรับปรุงตามความต้องการพิเศษของแขกสอบถามข้อจำกัดด้านอาหาร เช่น อาหารเจ มังสวิรัติ หรือแพ้อาหาร เตรียมทางเลือกสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดทางอาหาร

3.1.5 นำเสนออย่างสวยงาม จัดจานอย่างสวยงาม ใช้ภาชนะที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น

3.1.6 สร้างบรรยากาศการรับประทานอาหารจัดพื้นที่รับประทานอาหารให้สะอาด สวยงาม อาจมีดนตรีหรือการแสดงท้องถิ่นประกอบ

3.1.7 ให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารอธิบายส่วนประกอบและวิธีการปรุง แนะนำวิธีรับประทานที่ถูกต้อง

3.1.8 เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมสอนทำอาหารท้องถิ่น พาไปเยี่ยมชมแหล่งวัตถุดิบในชุมชน

3.1.9 คำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป เตรียมพร้อมสำหรับการเสิร์ฟเพิ่ม

3.1.10 รับฟังความคิดเห็น สอบถามความพึงพอใจหลังมื้ออาหาร นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

- การจัดอาหารที่ดีจะช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจและช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหาร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อบรมการจัดอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
ที่มา: กุณทีรา อาษาศรี และณัฐศา เดชานุเบกษา (2567)

- การพัฒนาขนมนางเล็ดให้เป็นสินค้าจำหน่ายเป็นของฝากสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีการปรับปรุงให้มีความทันสมัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาต่อยอดขนมพื้นบ้านสู่ขนมต้อนรับนักท่องเที่ยว/ของฝาก
ที่มา: กุณทีรา อาษาศรี และณัฐศา เดชานุเบกษา (2567)

- การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้มีความโดดเด่นมากขึ้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า
ที่มา: กุณทีรา อาษาศรี และณัฐศา เดชานุเบกษา (2567)

3.2 ด้านการพัฒนาทักษะการบริการสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว โดยให้ความรู้ในประเด็นต่อไปนี้

3.2.1 การต้อนรับอย่างอบอุ่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายด้วยความเป็นมิตร ใช้ภาษากายที่เป็นมิตร เช่น สบตา พยักหน้า

3.2.2 การสื่อสารที่ดี ใช้น้ำเสียงสุภาพ ชัดเจน ฟังอย่างตั้งใจ และตอบคำถามอย่างครบถ้วนเรียนรู้ภาษาต่างประเทศพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3.2.3 ความกระตือรือร้นในการให้บริการ เต็มใจช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยไม่ต้องรอให้ถาม

3.2.4 การแต่งกายสะอาด เรียบร้อย เหมาะสม

3.2.5 ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถแนะนำสถานที่ที่น่าสนใจและกิจกรรมต่าง ๆ

3.2.6 การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม เข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวหลีกเลี่ยงการกระทำหรือคำพูดที่อาจก่อให้เกิดความไม่สบายใจ

3.2.7 ความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่

3.2.8 การจัดการเวลาที่ดี ตรงต่อเวลา และบริหารจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.9 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีทักษะในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินหรือปัญหาที่ไม่คาดคิด

3.2.10 การติดตามผลและรับฟังความคิดเห็น สอบถามความพึงพอใจและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

การบริการ

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะ การให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยสร้างความประทับใจแรกและประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการบอกต่อและการกลับมาเที่ยวซ้ำดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การพัฒนาทักษะการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจแรกแก่นักท่องเที่ยว

ที่มา: กุณทิรา อาษาศรี และณฐกศฯ เดชานุเบกษา (2567)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาศักยภาพกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบสำคัญที่สะท้อนถึงความต้องการและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยเผยให้เห็นว่าชุมชนมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่เป็นจุดแข็ง แต่ต้องการการพัฒนาในสองมิติหลัก คือ การพัฒนาอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ และสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในส่วนของการพัฒนาทักษะการท่องเที่ยว ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านอาหารและบริการ แนวทางการพัฒนาที่ได้สามารถตอบสนองแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน

ข้อค้นพบสำคัญและการวิเคราะห์เชิงลึก

1. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านดงน้อยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติที่โดดเด่นซึ่งสะท้อนถึงความพร้อมของทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรัฐวิวัฒน์ ศิริบุตร และคณะ (2568) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสืบสานอย่างยั่งยืนบนฐานชุมชนกรณีศึกษาอำเภอนาคู จังหวัดหนองคาย พบว่า อำเภอนาคู จังหวัดหนองคาย มีศักยภาพโดดเด่นในฐานะเมืองเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงสืบสาน ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคที่มีชื่อเสียงระดับโลก มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณีที่หลากหลาย และมีกิจกรรมประเพณีพื้นบ้านที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย ความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังคงอยู่ ตำแหน่งที่ตั้งในภูมิภาคอีสานที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมเด่นชัด

2. ความต้องการพัฒนาด้านอาหารและการบริการ การที่ชุมชนระบุความต้องการพัฒนาทักษะด้านการทำอาหาร ขนม และการบริการนักท่องเที่ยวนั้น สะท้อนถึงความตระหนักรู้ของชุมชนต่อความสำคัญของประสบการณ์องค์รวมของนักท่องเที่ยว คุณภาพการบริการเป็นตัวกำหนดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นกิจกรรมรูปธรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้จริง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการทำอาหารพื้นบ้านโดยตรงจากคนในชุมชน การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การเก็บผักจากสวนครัว การหาของป่า การรับรสชาติที่แท้จริง การได้ลิ้มรสอาหารที่ปรุงด้วยสูตรดั้งเดิมและวิธีการทำแบบโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภาอุดมผล (2565) เรื่องการศึกษาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากทั้งหมด 41 ตัวแปรสังเกต โดยใช้ค่าน้ำหนัก (Factor Loading) มากเกิน 0.5 เป็นเกณฑ์ พบว่ามีเพียง 15 ตัวแปรสังเกต เป็นตัวแปรที่คงเหลือและมีความสำคัญที่จะนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในกระบวนการถัดไป และได้องค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มองอาหารในภาพรวม (Culinary Tourism) การท่องเที่ยวแบบชนบท (Rural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่เป็นการเดินทางถึงจุดหมายปลายทาง (Cuisine Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gourmet Tourism)

บทสรุป การพัฒนาศักยภาพกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อยด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านทักษะการให้บริการนั้น ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของชุมชน แต่ยังเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน การพัฒนาในสองมิติหลักนี้จะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว การกระจายรายได้สู่ชุมชน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรเน้นการพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาอาหาร การสร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 หน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนน ป้ายบอกทาง ระบบน้ำประปา และการจัดการขยะ

2.2 จังหวัดควรสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงบ้านดงน้อยกับสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัด

2.3 จัดสรรงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนในงานแสดงสินค้าและงานท่องเที่ยวระดับชาติและนานาชาติ และเชื่อมโยงโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านการจัดการและการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการวิจัยเชิงพื้นที่และเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย)

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2567). *อาหารไทยพื้นถิ่น*. https://culture.gdcatalog.go.th/dataset/fod_51_01
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย*. https://province.mots.go.th/ewtadmin/ewt/saraburi/download/article/article_20220228121243.pdf
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). *พระธาตุนาคู*. <https://thai.tourismthailand.org/Attraction/>
- กุนทิรา อาษาศรี และณัฐภา เตชานุกา. (2567). *โครงการออมสินยุวพัฒนรักษ์ถิ่น ปี 2567 กลุ่มชุมชนท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านดงน้อย*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิรัฐวัฒน์ ศิริบุตร เสรี วงษ์มณฑา ปฏิพัทธ์ ตันมิ่ง และณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร. (2568). ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสืบสานอย่างยั่งยืนบนฐานชุมชนกรณีศึกษาอำเภอนาคู จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 7(1), 128-142.
- ขวรินทร์ สุดสวาท อติคุณ เสรี่ยมณญ์ นกสนันท์ วิจิตรกิจกุล สุประภา สมั่นกพงษ์ และอนัญญา รัตนประเสริฐ. (2565). การท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นบ้านล้านนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 405-417.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 25-46.
- นภินันท์ ศักดิ์สง่า. (2563). *การพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวย่านตลาดอาหารกลางคืนในเขตคูเมืองเก่าจังหวัดเชียงใหม่*. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:182357>
- เมษ์ชาวิน พลโยธี สุธาธิณี หนูเนียม และสุวิชาติ สุกวานิชเจริญ. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไต่คำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 18(1), 1-25.
- ลลิตา นวกิจไพฑูริย์ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการดำเนินชีวิตของนักท่องเที่ยวกลุ่ม Millennials ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 17(1), 18-43.
- วรรณภา อุดมผล. (2565). *การศึกษาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564). Sustainable tourism – การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *SDG Move*. <https://www.sdgmove.com/2021/07/31/sdg-vocab-41-sustainable-tourism/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- เสาวนีย์ วรรณประภา อภิวรรณ ศิรินันทนา ผกามาศ ยินดี และธนัชพร ผาเป้า. (2558). *การจัดการสื่อสารแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบโฮมสเตย์ จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- แสงแข บุญศิริ เกิดชาย ช่วยบำรุง และวรวิทย์ สุเมธ. (2561). *การเสริมสร้างศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยว 5 เขตของไทย* (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เลขที่ 141434). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2567). *การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด*. <https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>

อรุณ สนใจ อธิษฐาน เอกผาชัยสวัสดิ์ อธิษฐาน กิจจารักษ์ สุภชัย ตริทศ โดมธราดล อนันตสาน และสมพิศ สายบุญขึ้น.
(2564). ศักยภาพการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชนโดยเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจ ชุมชนฐานราก
กับวิถีวัฒนธรรมชุมชนตำบลบึงน้ำเต้า จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรม
ท้องถิ่น*, 7(6), 191-200.

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

- Anggriani, R., Febriana, W., Prasetyo, R., & Komala, R. (2023). Ekowisata Melalui Konsep Community Based Tourism. *Journal of Community Empowerment*, 4(3), 137-151.
- Bhartiya, S., & Bhatt, V. (2023). Can community-based tourism be a catalyst for social transformation? In *Technology and social transformations in hospitality, tourism and gastronomy: South Asia perspectives* (pp. 100–107). CABI.
- Ginanja, R., & Runingsawitri, H. (2023). Community Empowerment In Tourism Development: Concepts and Implications. *The Eastasouth Management and Business*, 1(3), 111–119.
- Hardianto, W. T., Rusmiwari, S., & Firdausi, F. (2023). Renewal concept of sustainable tourism development in Indonesia: Comparative study of local government of Batu City and Probolinggo Regency. *Jurnal Kebijakan dan Administrasi Publik*, 27(2), 130-143.
- Kim, H. J., & Lee, H. (2018). The effects of employee knowledge sharing on the relationship between customer knowledge and service quality. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 27(3), 292-311.
- Law, R., Buhalis, D., & Cobanoglu, C. (2018). Progress on information and communication technologies in hospitality and tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(6), 2759–2773.
- Phunnarong, S. (2021). Factors affecting the success of community-based tourism (CBT) in homestay form. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 14(4), 14-27.
- Qiao, H. H., Wang, C. H., Chen, M. H., Su, C. H., Tsai, C. H., & Liu, J. (2021). Hedonic price analysis for high-end rural homestay room rates. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 49, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.08.008>
- World Tourism Organization. (2019). *International tourism highlights, 2019 edition*. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>
- Wulandari, E. A., Wardhani, E. S., Susanto, H., & Prasetyo, I. (2023). Edu-tourism concept in eco-friendly farm development design in Ngronggot Village, Nganjuk, East Jawa. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1310(1), 1–7.
- Zubovic, A. (2023). Development concept of outdoor tourism development concept as a generator of destination competitiveness. *Tourism and Hospitality Management*, 29(2), 309–311.

คณะผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฏีรา อาษาศรี

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เลขที่ 80 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

e-mail: kunteera.ar@rmu.ac.th

ดร.ณฐกาศ เตชานุเบกษา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เลขที่ 80 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

e-mail: phimonwan.dec@gmail.com